

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญ

อุตสาหกรรมเครื่องปั้นดินเผาเป็นอุตสาหกรรมหนึ่งที่มีความสำคัญมากต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ปัจจุบันประเทศไทยสามารถส่งออกผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผามีมูลค่าการส่งออกสูงถึงกว่า 8,000 ล้านบาท มีโรงงานผลิตภายในประเทศกว่า 1,000 แห่ง เป็นอุตสาหกรรมที่อาศัยวัตถุดิบที่ผลิตภายในประเทศเป็นหลักซึ่งช่วยลดต้นทุนการผลิตไปได้มากและที่สำคัญอุตสาหกรรม ต้องอาศัยแรงงานจำนวนมากในขั้นตอนการผลิต ซึ่งเป็นการช่วยกระจายรายได้ไปสู่ชนบทได้เป็นอย่างดีโดยก่อให้เกิดการจ้างงานประมาณ 63,000 คน ทำให้ปัจจุบันประเทศไทยเป็นหนึ่งในผู้ผลิตรายสำคัญในภูมิภาคอาเซียนดังนั้นอุตสาหกรรมเครื่องปั้นดินเผาจึงถือว่ามี ความสำคัญในการสร้างรายได้ที่เป็นเงินตราต่างประเทศให้กับประเทศเมื่อวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จาก ผู้ประกอบการ ทั้งในระดับโรงงานและระดับครัวเรือนเกี่ยวกับต้นทุนการผลิตและสมการการผลิต แสดงให้เห็นว่าอุตสาหกรรมเครื่องปั้นดินเผาพื้นเมือง เป็นอุตสาหกรรมที่มีการใช้แรงงานเป็นปัจจัย สำคัญในการผลิต มีการสร้างงานและเพิ่มรายได้ให้กับประชาชนในท้องถิ่น

ผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาได้แพร่กระจายไปยังพื้นที่ต่างๆ ทั่วประเทศมากมายหลายกลุ่ม หลายพื้นที่ โดยเฉพาะในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ยังคงรักษาเอกลักษณ์ที่โดดเด่นของตนเอง ประสานกับการนำปัจจัยการผลิตในแต่ละท้องถิ่นมาแปรรูปเพิ่มมูลค่าให้สูงขึ้น เช่น การใช้ดินพื้นบ้าน ในท้องถิ่นเป็นหลัก กระบวนการผลิต การขึ้นรูปอย่างง่าย การเผาแบบพื้นบ้าน เป็นต้น ดังนั้นเพื่อเป็น การส่งเสริมและพัฒนาภูมิปัญญาของกลุ่มชุมชนที่ทำการผลิตผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาให้สามารถ พัฒนาคุณภาพของผลิตภัณฑ์ที่มีคุณลักษณะของท้องถิ่น เข้าสู่มาตรฐานสากล เพื่อขยายขอบเขตของ ตลาดให้มากยิ่งขึ้น สนับสนุนการสร้างงาน เพิ่มรายได้ ขยายโอกาส สร้างความแข็งแรงให้กับชุมชน จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการเสริมสร้างศักยภาพ และยกระดับกระบวนการผลิต มาตรฐานและ คุณภาพสินค้าผลิตภัณฑ์ เครื่องปั้นดินเผากลุ่มเป้าหมาย โดยอาศัยเทคนิคความรู้สมัยใหม่ แนว ทางการออกแบบ และรวมถึงการบริหารจัดการที่เหมาะสม เพื่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพได้ ตามมาตรฐานที่ตลาดทั้งในและต่างประเทศต้องการซึ่งการผลิตผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพมาตรฐานนั้น มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีการใช้วัตถุดิบที่มีคุณภาพสม่ำเสมอ กระบวนการผลิตที่เหมาะสม รวมทั้ง การออกแบบผลิตภัณฑ์ที่หลากหลาย ซึ่งผู้ประกอบการต้องมีการพัฒนาความรู้และใช้เทคโนโลยีให้ เหมาะสมกับท้องถิ่น เพื่อให้พัฒนาขีดความสามารถในการประกอบการและประกอบอาชีพนี้ได้อย่าง เข้มแข็งและยั่งยืน

ผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีการผลิตอยู่ในเกือบทุกจังหวัดโดยอาศัยดินที่อยู่ในท้องถิ่นนั้นๆ มีการผลิตเครื่องปั้นดินเผา มาเป็นเวลายาวนาน และเป็นแหล่งผลิตเครื่องปั้นดินเผา ที่สำคัญแห่งหนึ่งของประเทศ ส่วนใหญ่เป็นผู้ผลิตรายเล็ก ผลิตสินค้าที่เน้นประโยชน์การใช้สอยเป็นหลัก เช่น หม้อน้ำ กระจ่างต้นไม้ แจกัน เป็นต้น แหล่งผลิตเครื่องปั้นดินเผาภาคอีสานที่ขึ้นชื่อเป็นที่รู้จักของคนทั่วไปทั้งในและต่างประเทศก็คือ เครื่องปั้นดินเผาบ้านด่านเกวียน อ. โขกษัย จ. นครราชสีมา นอกจากนั้นแล้ว ยังมีอีกหลายหมู่บ้าน ที่มีงานหัตถกรรม เครื่องปั้นดินเผาพื้นบ้าน ที่น่าสนใจและจัดเป็น สถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญ ของจังหวัด อาทิ บ้านโค้งสวรรค์ อ.เมือง จ. หนองบัวลำภู, บ้านเชียง อ.หนองหาน จ.อุดรธานี, ต.โพธิ์ชัย อ.เมือง จ.หนองคาย เป็นต้น ปัญหาที่สำคัญที่นับว่าเป็นภาวะวิกฤติของเครื่องปั้นดินเผา คือ ปัญหาด้านคุณภาพของผลิตภัณฑ์ และปัญหาด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ งานวิจัยคณะผู้วิจัยนี้จึงมุ่งที่แก้ปัญหาดังกล่าวข้างต้นโดยมีแนวคิดหลักในการวิจัยคือ พัฒนาระบบการผลิตที่อาศัยภูมิปัญญาของคนในท้องถิ่นรวมทั้งการใช้วัตถุดิบที่มีอยู่ในท้องถิ่นอย่างคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด ได้แก่การปรับปรุงอัตราส่วนผสมของวัตถุดิบ อุดมภูมิเผา การออกแบบผลิตภัณฑ์ ตลอดจนการนำวัตถุดิบอื่นๆ ที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาทดแทนวัตถุดิบเดิม เพื่อแก้วิกฤติชุมชนสร้างงานสร้างรายได้ให้กับชุมชน และเป็นการอนุรักษ์ส่งเสริมให้ผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาในเขตจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์ที่อยู่คู่กับคนไทยมาเป็นเวลานานและเป็นภูมิปัญญาชาวบ้านที่สั่งสมมากกว่า 200 ปี ได้เป็นสินค้าที่มีคุณภาพประจำท้องถิ่น และยังเป็นอาชีพที่สร้างรายได้และสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนตลอดไป โดยขั้นตอนการดำเนินงานวิจัยในครั้งนี้จะแบ่งออกเป็น 2 ส่วนหลักๆ คือ

1. การวิจัยเชิงสำรวจ สำรวจปัญหา จากปัจจัยพื้นฐานของผู้ประกอบการ จำนวน 3 แหล่งผลิต
2. การวิจัยเชิงทดลอง โดยการทดลองพัฒนาส่วนผสมของดินปั้น และทำการออกแบบพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ซึ่งพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์เครื่องใช้และของตกแต่งบ้าน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาในกระบวนการผลิตเครื่องปั้นดินเผาในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
2. เพื่อพัฒนาระบบการผลิต และออกแบบผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาประเภทของตกแต่งบ้าน ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือให้มีคุณภาพ

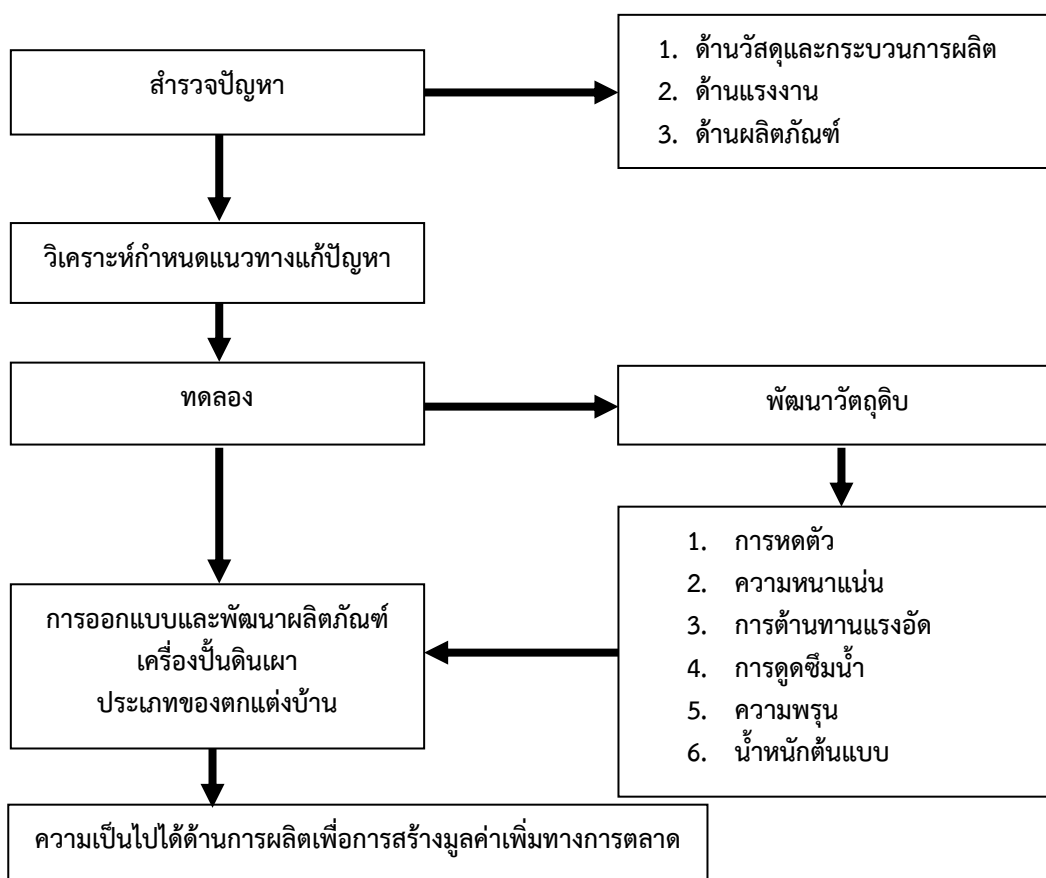
ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยเชิงสำรวจ ศึกษาและสำรวจกระบวนการผลิตเครื่องปั้นดินเผาประเภทของตกแต่งบ้าน จากผู้ประกอบการ ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 3 แหล่งผลิต ได้แก่ จังหวัดหนองบัวลำภู จังหวัดอุดรธานี และ จังหวัดหนองคาย

2. การวิจัยเชิงทดลอง โดยจะมุ่งเน้นการพัฒนาส่วนผสม การออกแบบรูปแบบ และปรับปรุงคุณสมบัติทางกายภาพและส่วนผสมทางเคมีของวัตถุดิบให้มีความเหมาะสม เพื่อเพิ่มมูลค่าทางการตลาดให้กับผลิตภัณฑ์โดยต้องมีความสอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มผู้บริโภค

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ข้อมูล สภาพปัญหา ที่ส่งผลกระทบต่อการผลิตเครื่องปั้นดินเผาประเภทของตกแต่งบ้าน จากผู้ประกอบการ ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
2. ได้ส่วนผสมสำหรับพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผา ประเภทของตกแต่งบ้าน
3. ผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือเกิดการพัฒนาและมีมูลค่าเพิ่มทางการตลาด

ภาพที่ 1.1 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย